

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 vtrum sit aliqua iustitia particularis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Eodem li. & c. 2m. 5.

¶ 2 Præ. Omnis uirtus, quæ non est idem per essentiam cum omni uirtute, est pars uirtutis: sed iustitia prædicta, ut ibidem * Philoso. dicit, non est pars uirtutis: sed tota uirtus: ergo prædicta iustitia est idem essentialiter cum omni uirtute.

¶ 3 Præ. Per hoc, quod aliqua uirtus ordinat actum suum ad altiorum finem, non diuersificatur secundum essentiam habitus, sicut idem est essentialiter habitus temperantiæ, etiam si actus eius ordinetur ad bonum diuinum: sed ad iustitiam legalem pertinet, quod actus omnium uirtutum ordinentur ad altiorum finem, ad bonum commune multitudinis, quod præceminet bono unius singularis personæ: ergo uidetur quod iustitia legalis essentialiter sit omnis uirtus.

¶ 4 Præ. Omne bonum partis ordinabile est ad bonum totius, unde si non ordinetur in illud, uidetur esse uanum & frustra: sed illud quod est secundum uirtutem, non potest esse huiusmodi. ergo uidetur quod nullus actus possit esse alicuius uirtutis, qui non pertineat ad iustitiam generalem, quæ ordinatur in bonum commune, & sic uidetur quod iustitia generalis sit idem in essentia cum omni uirtute.

Li. 5. c. i. pau. lo ante h. Li. 3. Poli. c. 3. tom. 5.

SED CONTRA est, quod dicitur Philo. in 5. Ethic. quod multi in propriis quidem possunt uirtute uti, in his autem quæ ad alterum sunt, non possunt. Et in 3. Politic. dicitur, quod non est simpliciter eadem uirtus boni uiri, & boni ciuis: sed uirtus boni ciuis est iustitia generalis, per quam aliquis ordinatur ad bonum commune: ergo non est eadem iustitia generalis cum uirtute communi: sed una potest sine alia haberi.

Ar. 5. huius 9.

D. 305.

RESPON. Dicendum, quod generale dicitur aliquid dupliciter. Vno modo per predicationem, sicut animal est generale ad hominem, & equum, & ad alia huiusmodi, & hoc modo generale oportet, quod sit idem essentialiter cum his, ad quæ est generale, quia genus pertinet ad essentiam speciei, & cadit in diffinitione eius. Alio modo dicitur aliquid generale secundum uirtutem, sicut causa uniuersalis est generalis ad omnes suos effectus, ut Sol ad omnia corpora, quæ illuminantur, uel immutantur per uirtutem ipsius: & hoc modo generale non oportet quod sit idem in essentia cum his, ad quæ est generale, quia non est eadem essentia causæ, & effectus. Hoc autem modo secundum prædicta, iustitia legalis dicitur esse uirtus generalis, in quantum scilicet ordinat actus aliarum uirtutum ad suum finem, quod est mouere per imperium omnes alias uirtutes. Sicut enim charitas potest dici uirtus generalis, in quantum ordinat actus omnium uirtutum ad bonum diuinum, ita etiam iustitia legalis, in quantum ordinat actus omnium uirtutum ad bonum commune. Sicut ergo charitas, quæ respicit bonum diuinum ut proprium obiectum, est quædam specialis uirtus secundum suam essentiam: ita etiam iustitia legalis est specialis uirtus secundum suam essentiam, secundum quod respicit commune bonum ut proprium obiectum. Et sic est in principe principaliter, & quasi architecto nice: in subditis autem secundarie, & quasi ministratiue. Potest tamen qualibet uirtus, secundum quod a prædicta uirtute, speciali quidem in essentia, generali autem secundum uirtutem, ordinatur ad bonum commune, dici iustitia legalis, & hoc modo loquendi, iustitia legalis est idem in essentia cum omni uirtute, differt autem ratione: & hoc modo loquitur Philosophus. Vñ patet responsio ad Primum, & Secundum.

AD TERTIUM Dicendum, quod etiam illa ratio secundum hunc modum procedit de iustitia legali, scilicet quod uirtus imperata a iustitia legali, iustitia legalis dicitur

AD QUARTUM Dicendum, quod quilibet secundum propriam rationem ordinatur ad proprium finem illius uirtutis. Quod ordinatur ad altiorum finem sine seipsum per seipsum, hoc non habet ex propria ratione, sed ex ratione alia superiori uirtute, a qua in illum finem ordinatur. Et sic oportet esse unam uirtutem superordinatam omnibus uirtutibus in bonum commune: iustitia legalis, & est alia per essentiam ab omni

ARTICVLVS VII.

Utrum sit aliqua iustitia particularis præter iustitiam generalem

AD SEPTIMUM sic procedit. Videtur, quod non sit aliqua iustitia particularis præter iustitiam generalem. In uirtutibus enim nihil est superfluum, sicut nec in natura: sed iustitia generalis sufficienter ordinat hominem circa omnia, quæ ad alterum sunt, ergo non est necessaria aliqua iustitia particularis. ¶ 2 Præ. Vñ, & multatio dicitur significat speciem uirtutis: sed iustitia legalis ordinat hominem ad alium secundum ea quæ ad multitudinem pertinent, ut ex prædictis patet, ergo non est alia species iustitiæ, quæ ordinet hominem ad alterum in his, quæ pertinent ad unam singularem personam.

¶ 3 Præterea. Inter unam singularem personam, & multitudinem ciuitatis, media est multitudo domesticæ. Si ergo est iustitia alia particularis per comparationem ad unam personam præter iustitiam generalem, pari ratione debet esse alia iustitia æconomica, quæ ordinet hominem ad bonum commune unius familiæ: quod quidem non dicitur, ergo nec aliqua particularis iustitia est præter iustitiam legalem.

SED CONTRA est, quod Chrysostomus super illud Math. 5. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, dicit. Iustitiam autem dicit ad uniuersalem uirtutem, uel particularem, auaritia contrariam. RESPON. Dicendum, quod si dicitur, iustitia legalis non est essentialiter omnis uirtus: sed oportet præter iustitiam legalem, quæ ordinat hominem immediate ad bonum commune, esse alias uirtutes, quæ immediate ordinat hominem circa particularia bona, quæ quidem possunt esse uel ad seipsum, uel ad alteram singularem personam. Sicut ergo præter iustitiam legalem oportet esse alias particulares, quæ ordinant hominem in temperantiam, & fortitudinem, iustitiam legalem oportet esse particularem iustitiam, quæ ordinet hominem circa ad alteram singularem personam.

Ad primum ergo dicendum, quod iustitia legalis sufficienter quidem ordinat hominem in his, quae sunt ad alterum, quantum ad commune quidem bonum, immediate: quantum autem ad bonum unius singularis personae, mediate. Et ideo oportet esse aliquam particularem iustitiam, quae immediate ordinat hominem ad bonum alterius singularis personae.

Ad secundum dicendum, quod bonum commune civitatis, & bonum singulare unius personae non differunt solum secundum multum, & paucum, sed secundum formalem differentiam. Aliqua enim est ratio totius, & partis. Ideo Philosophus in 1. Politic. dicit, quod non bene dicuntur, qui dicunt civitatem, & domum, & alia huiusmodi differre solum multitudine, & paucitate, & non specie.

Ad tertium dicendum, quod domestica multitudo secundum Philosophum in 1. Politic. distinguitur secundum tres coniugationes. Luxoris & viri, patris & filii, & fratris, quarum personarum una est quasi aliquid alterius. Et ideo ad huiusmodi personas non est simpliciter iustitia, sed quaedam iustitia species, scilicet, oeconomica, ut dicitur in 5. Ethic.

ARTICVLVS. VIII.

Utrum iustitia particularis habeat materiam specialem.

Ad octavum sic proceditur. Videtur, quod iustitia particularis non habeat materiam specialem. Quia super illud Gen. Fluvius quartus ipse est. Euphrates, dicit Glossa Euphrates, frugifer, interpretatur: nec dicitur contra quos vadat, quia iustitia ad omnes animae partes pertinet: hoc autem non esset, si haberet materiam specialem, quia quilibet materia specialis ad aliquam specialem potentiam pertinet. Ergo iustitia particularis non habet materiam specialem.

Præterea Augustinus dicit in libro 83. quod quatuor sunt animae virtutes, quibus in hac vita spiritualiter vivitur. scilicet temperantia, prudentia, fortitudo, & iustitia. Et dicitur, quod quarta est iustitia, quae per omnes diffunditur. Ergo iustitia particularis, quae est una de quatuor virtutibus cardinalibus, non habet specialem materiam.

Præterea iustitia dirigit hominem sufficienter in his, quae sunt ad alterum: sed per omnia quae sunt huius vitae homo potest ordinari ad alterum. Ergo materia iustitiae est generalis, & non specialis.

Sed contra est, quod Philosophus in 5. Ethic. ponit iustitiam particularem circa ea specialiter, quae pertinent ad communicationem vitae.

Responsio. Dicendum, quod omnia quaecumque rectificari possunt per rationem, sunt materia virtutis moralis, quae diffinitur per rationem rectam, ut patet per Philosophum in 5. Ethic.

Possunt autem per rationem rectificari & interiores animae passionnes, & exteriores actiones, & res exteriores, quae in usum hominis veniunt: sed tamen per exteriores actiones, & per exteriores res, quibus sibi invicem homines communicare possunt, attenditur ordinatio unius hominis ad alterum: secundum autem interiores passionnes consideratur rectificatio hominis in seipso. Et ideo cum iustitia ordinetur ad alterum, non est circa totam materiam virtutis moralis, sed solum circa exteriores actiones, & res, secundum quamdam rationem obiecti specialem, prout scilicet secundum eas unus homo alteri coordinatur.

Ad primum ergo dicendum, quod iustitia pertinet quidem essentialiter ad unam partem animae, in qua est sicut in subiecto. scilicet ad voluntatem, quae quidem movetur per suum imperium omnes alias animae partes. Et si iustitia non directe, sed quasi per quandam redundantiam ad omnes animae partes pertinet.

Ad secundum dicendum, quod sicut supra dictum est, virtutes cardinales dupliciter accipiuntur. Uno modo, secundum quod sunt speciales virtutes habentes determinatas materias. Alio modo, secundum quod significant quosdam generales modos virtutis: & hoc modo loquitur ibi Augustinus. Dicit enim quod prudentia est cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum. Temperantia est refractio cupiditatis ab his, quae temporaliter delectant. Fortitudo est firmitas animi adversus ea, quae temporaliter molesta sunt. Iustitia est, quae per ceteras diffunditur, dilectio Dei, & proximi, quae scilicet est communis radix totius ordinis ad alterum.

Ad tertium dicendum, quod passionnes interiores, quae sunt pars materiae moralis, secundum se non ordinantur ad alterum, quod pertinet ad specialem rationem iustitiae, sed earum effectus sunt ad alterum ordinabiles, scilicet operationes exteriores. Unde non sequitur, quod materia iustitiae sit generalis.

ARTICVLVS. IX.

Utrum iustitia sit circa passionnes.

Ad nonum sic proceditur. Videtur, quod iustitia sit circa passionnes. Dicitur enim Philosophus in 5. Ethic. quod circa voluptates, & tristitias est moralis virtus: voluptas autem est delectatio, & tristitia sunt passionnes quaedam, ut supra habitum est, cum de passionibus ageretur. Ergo iustitia, cum sit virtus moralis, erit circa passionnes.

Præterea per iustitiam rectificandae operationes, quae sunt ad alterum: sed operationes huiusmodi rectificari non possunt, nisi passionnes sint rectificate, quia ex inordinatione passionum provenit inordinatio in praedictis operationibus. propter

terioribus, quibus ad alium ordinamus. Verum operationes istae non sunt unius modi. Nam aliqua sunt, quae secundum seipsas iustum, vel iniustum suscipiunt, ut percussiones, occisiones, reverentiae, & huiusmodi. aliqua vero sunt, quae secundum earum materiam iustum, vel iniustum suscipiunt, ut emptio, venditio, restitutio, &c. Haec enim secundum res, quae venduntur, aut restituntur, puta, domos, agros, pecunias, iusta, vel iniuste dicuntur. Et propter hanc diversitatem in litera ponuntur duae materiae iustitiae, scilicet secundum actiones, & res exteriores.

Super quatuordecim articulis nonum.

1. 2. q. 61. art. 3. & 4.

Eodem li. 7. c. 1. arg. citatis.

Super quatuordecim articulis nonum.

In articulo eiusdem quod in responsione ad primum cum legis, quod delectatio est finis principalis &c. non intelligas, quod est finis principalis ipsius virtutis. Iam enim dictum vides in litera, quod est finis consequens, sed quod est principalis, quod ad nostrum iudicium discretum boni, & mali. Discretum namque male habituum, vel bene habituum ex delectatione in bono, vel malo. Temperatus enim gaudet abstinentia: iustus

1. 2. q. 23. art. 4.

4. dist. 15. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2. Li. 2. c. 3. tom. 5.